

Redke združbe z dominantnimi metlikami

Rare plant communities with dominating *Chenopodium* species

URBAN ŠILC

Biološki inštitut Jovana Hadžija ZRC SAZU,
Novi trg 2, p.p. 306, SLO- 1001 Ljubljana, Slovenija,
e-mail: urban@zrc-sazu.si

Izvleček:

V članku so predstavljene tri redke ruderalne asociacije v katerih dominirajo vrste rodu *Chenopodium* (*C. ficifolium*, *C. hybridum*, *C. vulvaria*) v Ljubljani in okolici.

Abstract:

Three rare ruderal associations with dominating *Chenopodium* (*C. ficifolium*, *C. hybridum*, *C. vulvaria*) species in Ljubljana and surroundings are presented.

1 Uvod

Metlike so pri nas "prezrta" skupina rastlin (cf. JOGAN 1994), saj o njih obstajajo le maloštevilni podatki. Prav tako je slabše proučena ruderalna vegetacija, predvsem redkejših vrst. K temu prispeva tudi človekov vpliv (urbanizacija) na ruderalna rastišča, ki so vse redkejša, predvsem v mestih in njihovi okolici. Kljub temu vrste rodu *Chenopodium* dominirajo v sestojih, kadar nastopijo primerne rastiščne razmere.

2 Metod

Vegetacijo smo popisovali po standardni srednjeevropski metodi (BRAUN-BLANQUET 1964, WESTHOFF & VAN DER MAAREL 1973). Fitocenološka nomenklatura je v skladu z JAROLÍMEK et al. (1997), nomenklaturu praprotnic in semenk navajamo po EHRENDORFER et al. (1973).

3 Rezultati

Sintaksonomska uvrstitev obravnavanih sestojev:

Bidentetea tripartiti R.Tx. et al. in R.Tx. ex von Rochow 1951

Bidentetalia tripartiti Br.-Bl. et R. Tx ex Klika et Hadač 1944

Chenopodion glauci Hejný 1974

Chenopodietum ficifolii Hejný in Hejný et al. 1979

Stellarietea mediae R. Tx., Lohmeyer et Preising in R. Tx. ex von Rochow 1951

Violenae arvensis Hüppe et Hofmeister ex Jarolimek et al. 1997

Atriplici-Chenopodietalia R. Tx. (1937) Nordhagen 1940

Spergulo-Oxalidion Görs in Oberdorfer et al. 1967

Hyosciamo-Chenopodietum hybridi Mucina in Mucina et al. 1993

Sisymbrienea Pott 1992

Sisymbrietalia J. Tx. in Lohmeyer et al. 1962

Malvion neglectae (Gutte 1966) Hejný 1978

Malvo neglectae-Chenopodietum vulvariae Gutte 1966

3.1 *Chenopodietum ficifolii*

Sestoje smo našli na severnem obrobju Ljubljane, na mlajših prodnih terasah Save, kjer prevladujejo njive. Tla so 20-30 cm globoke rendzine, dokaj bogate z dušikom, dobro zadržujejo vlago, kjub primesi peska in prod.

Značilna vrsta asociacije je *Chenopodietum ficifolium*, ki je po GEISELBRECHT & MUCINA (1993) tudi transgresivna značilnica zveze. Značilne vrste razreda *Bidentetea tripartiti* in nižjih sintaksonov so redke, kar potrjuje, da je asociacija mejna med razredoma *Bidentetea tipartiti* in *Stellarietea mediae* (PHILIPPI 1984).

Št. popisa	1	2	3
<i>Chenopodium ficifolium</i>	4	3	4
Bidentetea tripartiti			
<i>Rorippa sylvestris</i>	+	+	.
<i>Polygonum lapathifolium</i>	1	.	+
<i>Rorippa palustris</i>	.	.	1
Ostale			
<i>Tripleurospermum inodorum</i>	2	+	1
<i>Capsella bursa-pastoris</i>	2	+	+
<i>Chenopodium album</i>	1	2	1
<i>Calystegia sepium</i>	1	+	+
<i>Polygonum aviculare</i>	+	+	1
<i>Erigeron annuus</i>	+	.	+
<i>Plantago major</i>	+	.	+
<i>Plantago lanceolata</i>	+	+	.
<i>Senecio vulgaris</i>	+	+	.
<i>Taraxacum officinale</i>	+	+	.
<i>Arenaria serpyllifolia</i>	+	+	.
<i>Solanum nigrum</i>	.	+	2
<i>Agropyron repens</i>	.	+	+

Manj pogoste vrste:

1: *Aegopodium podagraria* 1; *Chaenarrhinum minus* 1; *Leucanthemum ircutianum* 1; *Stellaria media* +; *Sinapis arvensis* +; *Sonchus* sp. +; *Trifolium repens* +; *Knautia arvensis* +; *Holcus lanatus* +; *Achillea millefolium* +; *Lysimachia vulgaris* +; *Poa annua* +; *Poa trivialis* +; *Picris hieracioides* +; *Galium mollugo* +; *Centaurea* sp. +; *Rumex obtusifolius* +; *Ranunculus acris* +; *Cerastium holosteoides* +; 2: *Polygonum persicaria* 1; *Tussilago farfara* 1; *Convolvulus arvensis* +; *Diploxys* sp. +; 3: *Galeopsis* sp. 1; *Echinochloa crus-galli* 1; *Oxalis fontana* +; *Urtica dioica* +; *Viola arvensis* +; *Setaria pumila* +; *Sonchus asper* +; *Cirsium arvense* +; *Chenopodium polyspermum* +; *Atriplex patula* +; *Galinsoga ciliata* +; *Fallopia convolvulus* +; *Conyza canadensis* +.

Lokacije:

1: 21. 5. 2002, 25 m², 277 m, 60 %, Ljubljana, Jarški prod, preorana, opuščena njiva, λ: 466763, φ: 5104787; 2: 21. 5. 2002, 8 m², 277 m, 70 %, Ljubljana, Jarški prod, kup nakopanega proda, 466928, 5104816; 3: 27. 6. 2002, 15 m², 272 m, 90 %, Ljubljana, Šmartno ob Savi, splanirana zemlja s primešanim prodrom, 466903, 5104166.

3.2 *Hyosciamo-Chenopodietum hybridi*

MUCINA (1987, 1993) v asociacijo uvršča sestoj, v katerih dominirata *Chenopodium hybridum* in *Mercurialis annua*, kot spremljevalke pa se pojavljajo nitrofilni okopavinski pleveli. *Chenopodium hybridum* je značilna vrsta asociacije, razlikovalnice *Mercurialis annua*, ki nakazuje termofilno rastišče, pa ne najdemo.

Sestoji uspeva na vrtnu na rodovitnih tleh in ga redno zalivajo. Podoben sestoj na enakem rastišču smo opazovali tudi v Kranju leta 2004.

Ljubljana, Rimska cesta, cvetlični vrt, 12. 6. 2003, površina popisne ploskve 4 m², nadmorska višina 300 m, pokrovnost zeliščne plasti 90 %, 461790, 5100438.

Chenopodium hybridum 4, *Aegopodium podagraria* 1, *Cirsium vulgare* +, *Chenopodium album* 2, *Euphorbia peplus* 1, *Oxalis fontana* +, *Chenopodium polyspermum* +, *Stellaria media* +.

3.3 *Malvo neglectae-Chenopodietum vulvariae*

Uspevanje smrdljive metlike v Ljubljani je potrdil JOGAN (1994). Na tem rastišču smo tudi naredili popis. V zadnjih letih sem *Chenopodium vulvaria* opazil tudi ob korenčniku topola nasproti NUK-a, a je vrsta na obeh rastiščih ogrožena, saj jo vsako leto odstranijo.

Sestoji običajno uspevajo ob robu zidu (cf. MUCINA 1993, JAROLÍMEK et al. 1997). Rastišče je izrazito nitro- in termofilno, občasno mehansko moteno, kar potrjuje uspevanje vrst odpornih na pohojenost.

Ljubljana, Prule, Žabjak, ob cesti, tlakovano s prodrom, 6. 6. 2002, površina popisne ploskve 25 m², nadmorska višina 290 m, pokrovnost zeliščne plasti 40 %, 460449, 5100165.

Chenopodium vulvaria 3, *Capsella bursa-pastoris* +, *Poa annua* 1, *Polygonum arenastrum* 1, *Diploxys muralis* +, *Solidago canadensis* +, *Galinsoga parviflora* +, *Sonchus oleraceus* +, *Plantago major* 1, *Taraxacum officinale* +.

4 Zaključek

V članku so opisani trije redki sintaksoni iz Ljubljane in okolice in so tudi prvič opisani za Slovenijo. Kljub manj pogostim rastiščem dominantnih metlik pa lahko pričakujemo pojavljanje

teh sestojev tudi druge po Sloveniji.

5 Summary

Chenopodium species dominated communities were researched in Ljubljana and its surrounding.

Association *Chenopodietum ficifolii* thrives in agricultural landscape on moist sites rich with nitrogen. Association *Hyosciamo-Chenopodi-*

etum hybridi was found on a garden on fertile, regularly watered soil. Stand of the association *Malvo neglectae-Chenopodietum vulvariae* was found in the centre of the city, at the base of the wall. Site is nitro- and thermophilous, occasionally trampled.

All three syntaxa are rare and confirmed for the first time for the territory of Slovenia.

6 Literatura

- BRAUN-BLANQUET, J., 1964: Pflanzensoziologie. Grundzüge der Vegetationskunde. - Springer Verlag, Wien.
- EHRENDORFER, F., 1973: Liste der Gefäßpflanzen Mitteleuropas. - Gustav Fischer Verlag, Stuttgart.
- GEISSELBRECHT-TAFERNER, L. & MUCINA L., 1993: *Bidentetea tripartiti*. - In: L. MUCINA, G. GRABHERR & S. WALLNÖFER (ed.): Pflanzengesellschaften Österreichs-Wälder und Gebüsche. Gustav Fisher Verlag, Jena, Stuttgart, New York.
- JAROLÍMEK, I., & al., 1997: Rastlinné spoločenstvá Slovenska, 2. Synantropná vegetácia. - Veda vydavateľstvo slovenskej akadémie vied, Bratislava.
- JOGAN, N., 1994: Notulae ad floram Sloveniae. 13. *Chenopodium vulvaria*. - Hladnikia. 3 : 26.
- MUCINA, L., 1987: The Ruderal Vegetation of the Northwestern Part of the Podunajska nižina Lowland 5. *Malvion neglectae*. - Folia geobotanica & Phytotaxonomica. 22 (1) : 1-23.
- MUCINA, L., 1993: *Stellarietea mediae*. - In: L. MUCINA, G. GRABHERR & T. ELLMAUER (ed.): Pflanzengesellschaften Österreichs, Anthropogene Vegetation. Gustav Fisher Verlag, Jena, Stuttgart, New York.
- PHILIPPI, G., 1984: *Bidentetea*-Gesellschaften aus dem südlichen und mittleren Oberrheingebiet. - Tuexenia. 4 : 49-79.
- WESTHOFF, V. & VAN DER MAAREL E., 1973: The Braun-Blanquet approach. - In: R. H. WHITTAKER (ed.): Ordination and Classification of Communities. Dr. W. Junk Publishers, The Hague.